

**Kültür Ve Turizm Bakanlığı Personelinin Somut Olmayan Kültürel Mirasa İlişkin
Değerlendirmeleri Üzerine Bir Çalışma***

**A Study On The Considerations Of The Personnel Of The Ministry Of Culture And
Tourism About The Intangible Cultural Heritage**

ÖZ

2003 yılında kısa adı UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) olan Organizasyonun Otuz İkinci Genel Konferansında kabul edilen “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”, 19.01.2006 tarihinde TBMM Genel Kurulunda görüşülerek “*Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun*” ile (Kanun No: 5448) onaylanmış ve 21 Ocak 2006 tarihli, 26056 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu konu ile ilgili belgelerin 23 Mart 2006 tarihinde UNESCO’ya teslim edilmesiyle birlikte ülkemiz sözleşmeye taraf olan devletlerden birisi olmuştur. Bu tarih itibariyle ülkemiz gündemine giren SOKÜM kavramı, o günden bu güne kadar güncelliğini korumuş ve bu konuda yapılan çalışmaların sayısı her geçen gün artmıştır. Yukarıda adı geçen Sözleşme’nin 2. Maddesine göre somut olmayan kültürel miras; “*toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar*” biçiminde tanımlanmaktadır. Ülkemizde somut olmayan kültürel miras ile ilgili iş ve işlemler ise T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın ana hizmet birimlerinden birisi olan Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Adı geçen Genel Müdürlükte sadece bu konu ile ilgilenmek üzere teşkil edilen “Somut Olmayan Türk Kültür Mirası Dairesi Başkanlığı” adı altında bir daire başkanlığı bulunmaktadır. Söz konusu daire başkanlığında görev yapan personel başta olmak üzere bu

daire başkanlığının bağlı olduğu Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünde görev yapan diğer personelin ve hatta Kültür ve Turizm Bakanlığında görev yapan tüm personelin SOKÜM ile ilgili her türlü bilgiye sahip olduğu gerçeğinden yola çıkarak yapılan bu çalışmanın amacı, adı geçen Bakanlık personelinin Somut Olmayan Kültürel Miras’a ilişkin görüşlerini belirlemektir. Çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme formu eşliğinde nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan “Yüz Yüze Görüşme Yöntemi” kullanılmıştır. Görüşmecilere yarı yapılandırılmış sorular sorulmasının nedeni görüşme esnasında görüşmecilerden gelen geri bildirimler sonrası yeni sorular sorabilmektir. Çalışmada toplam on beş personel ile görüşülmüş olup bu personelin çalışmanın yapıldığı esnada Somut Olmayan Türk Kültür Mirası Dairesi Başkanlığında görev yapan veya daha önce görev yapmış personel olmasına dikkat edilmiştir. Görüşmecilere, görüşme formu eşliğinde somut olmayan kültürel mirasın ilgili bakanlıktaki iş ve işleyişine yönelik açık uçlu olarak on iki temel soru ve gerektiğinde görüşmenin akışına göre ek sorular da sorulmuş ve elde edilen veriler derlenerek bilimsel bir bakış açısıyla yazıya aktarılmıştır. Çalışma sonrasında, Bakanlığın ilgili biriminde görev yapan personelin somut olmayan kültürel mirasın ne olduğunu tam olarak kavrayamadıkları, bu konuyla ilgili iş ve işlemleri sadece kendilerine verilen bir görev olarak değerlendirip yerine getirdikleri, bu konuyu sadece konu üzerinde uzun süredir çalışan uzman personelin bildiği ve önemseydiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Somut Olmayan Kültürel Miras, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, UNESCO.

* Bu çalışma, Özlem Aydoğdu Atasoy tarafından Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkbilim Anabilim Dalında Prof. Dr. Mustafa Muhtar Kutlu danışmanlığında yürütülen ve 2018 yılında tamamlanan “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında İcracı Kurum T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme (2006-2016)” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, Erdek Meslek Yüksek Okulu, Balıkesir/Türkiye, oatasoy@bandirma.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7028-6866

ABSTRACT

“The Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage”, which was accepted by UNESCO (The United Nations, Educational, Scientific and Cultural Organization) at the Thirty-Second General Conference of the Organization in 2003, was put into effect by being declared on the Official Gazette, no. 26056 and dated January 21, 2006, after having been approved with the “Law on the Approval of the Ratification of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage” (Law No.: 5448) by being negotiated at the General Assembly of the Grand National Assembly of Turkey on January 19, 2006. Together with the submission of the documents, related to this issue, to UNESCO on March 23, 2006, our country became one of the parties of the convention. The concept of ICH, which became a part of our country’s agenda as of this date, has conserved its contemporariness since then, and the number of studies on this issue has increased with each passing day. As per the second article of the aforementioned Convention, the intangible cultural heritage is defined as *"the applications, representations, narrations, knowledge, skills, and related means, tools, and cultural places which are defined to be a part of their cultural heritage of communities, groups, and individuals in some cases."* In our country, the works and operations related to intangible cultural heritage are conducted by the Directorate General of Research and Training, which is one of the primary services of the Ministry of Culture and Tourism. There is a “Department of Turkish Intangible Cultural Heritage” which is established to deal with only this subject under the aforementioned Directorate General. The purpose of this study, which was conducted by starting from the fact that not only the personnel who are working at the given department in particular but also other personnel, who are serving at the Directorate General of Research and Training, under which this department is operating, and even the entire personnel of the Ministry of Culture and Tourism have every kind of knowledge about ICH, is to determine the views of the personnel of the specific Ministry about the Intangible Cultural Heritage. In the study, “Face-to-Face Interview Method”, which is one of the qualitative research methods, was

used together with a semi-structured interview form. The reason for asking semi-structured questions to the interviewee is to be able to ask new questions after the feedbacks, given by the interviewers during the interviews. Having interviewed with the total of fifteen personnel in this study, it was given attention that they were from the personnel who are working or have worked at the Department of Turkish Intangible Cultural Heritage. Together with the interview form, having been prepared before the interviews, twelve basic questions were asked about the work and operation of the intangible cultural heritage at the related ministry as well as additional questions according to the course of the interviews, and the gathered data were compiled and written from a scientific point of view. After the study, it was found that the personnel appointed at the related department of the Ministry could not completely comprehend what the intangible cultural heritage is; that they considered and performed the work and operations about this subject as a task that was given them; that only the specialist personnel who had worked on this subject for a long time knew and cared about this.

Key Words: Culturel Heritage, Intangible Cultural Heritage, The Convention for The Safeguarding of Intangible Cultural Heritage, Ministry of Culture and Tourism, UNESCO

Giriş

Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) kavram olarak, ülkemiz gündemine UNESCO'nun "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"ni 2003 yılında kabul etmesi ve ülkemizin de bu Sözleşmeye 2006 yılında taraf devlet olması ile birlikte girmiştir. O tarihten itibaren başta UNESCO Türkiye Milli Komisyonu (UTMK) ile Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB) olmak üzere Dışişleri Bakanlığı, üniversiteler, ilgili sivil toplum kuruluşları tarafından bu konu anlaşılmaya, anlatılmaya, açıklanmaya, tanıtılmaya, korunmaya, duyurulmaya ve aktarılmaya çalışılmaktadır.

Ülkemizde SOKÜM ile ilgili iş ve işlemler gerek "4848 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun" gerekse "Somut Olmayan Kültürel Mirasın

Korunması Sözleşmesi” gereği UNESCO Türkiye Milli Komisyonu’nun danışsal liderliğinde icracı kurum olarak Kültür ve Turizm Bakanlığınca sürdürülmektedir. Bu çalışmada temel olarak 2006-2016 yılları arasında ilgili Bakanlığın bünyesinde sürdürülen somut olmayan kültürel miras çalışmalarını personelin bakış açısıyla değerlendirmek konu edilmektedir. Bir başka deyişle, çalışmada, değişik statü ve kademedeki sürece katılan paydaş ve aktörlerin (Kültür ve Turizm Bakanlığı personeli), SOKÜM konusuna ilişkin görüş ve yaklaşımlarını bir diğer ifade ile bakış açılarını (tutum, davranış, eylem, bilgi, ilgi, ilişki, eğitim gibi) anlamak ve değerlendirmek amaçlanmıştır.

Çalışma sonrasında Bakanlık personelinin SOKÜM konusunda yeterli bilgi ve farkındalığa sahip olmadıkları görülmüştür. Çalışanlar SOKÜM ile ilgili işleri kendilerine verilen diğer işler gibi görüp değerlendirmektedirler. Ayrıca, konu üzerinde uzun yıllardır çalışan personelin konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip oldukları da tespit edilmiştir.

İcracı Kurum Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Somut Olmayan Kültürel Miras İlişkisi

Daha önce de değinildiği üzere ülkemizde SOKÜM’ün icracı kurumu Kültür ve Turizm Bakanlığı olup bu konu ile ilgili iş ve işlemleri yürüten birim ise adı geçen bakanlığın ana hizmet birimlerinden birisi olan Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü’dür. Bu Genel Müdürlükte SOKÜM ile ilgilenen “Somut Olmayan Türk Kültür Mirası” adı altında bir daire başkanlığı bulunmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından SOKÜM ile ilgili olarak “*Ulusal*” ve “*Uluslararası*” düzeyde iki envanter hazırlanmaktadır. *Ulusal envanter*, Sözleşmenin 11 ve 12. maddelerinde bahsedildiği üzere sözleşmeye taraf her bir devletin kendi toprakları üzerindeki miras unsurlarını korumak amacıyla güvence altına alınmasına yönelik olarak hazırlanan bir envanterdir. Taraf devletler, bu unsurları envanter olarak hazırlar ve bu envanteri düzenli olarak günceller. Ancak adı geçen sözleşmede ülkelere envanter hazırlama sorumluluğu getirilmiş olsa

da bu ülkelere envanterin nasıl hazırlanması gerektiğiyle ilgili bir standart getirilmemiştir.

(<https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf>)

İlgili bakanlık tarafından ulusal düzeyde iki envanter hazırlanmakta ve gerek duyulduğunda güncellenmektedir. Bu envanterler; (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2011:6)

- 1- Yaşayan İnsan Hazineleleri (YİH) Envanteri,
- 2- Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) Türkiye Envanteri'dir.

Sözleşmenin dördüncü bölümü de *uluslararası* somut olmayan kültürel mirasın korunması ile ilgili bilgileri kapsar. Bölümün 16. Maddesinde İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesinde 2018 yılı itibariyle ülkemize ait 16 unsur bulunmakta olup ülkemiz bu unsurlar; *Meddahlık, Mevlevi Sema Töreni, Aşıklık Geleneği, Nevruz, Karagöz, Geleneksel Sohbet Toplantıları, Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali, Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah, Tören Keşkeği Geleneği, Mesir Macunu Festivali, Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği, Ebru: Türk Kağıt Süsleme Sanatı, Geleneksel Çini Ustalığı, İnce Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka, Bahar Kutlaması: Hidrellez, Dede Korkut Mirası: Destan Kültürü, Halk Masalları ve Müzik*'tir. Sözleşmede 17. Maddenin düzenlediği UNESCO Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne de 2017 yılında "Islık Dili" girmiştir. (<http://aregem.kulturturizm.gov.tr>)

Çalışmanın Yöntemi

Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünde somut olmayan kültürel miras üzerine halen çalışmakta veya daha önce çalışmış olan her kademedeki (Daire Başkanı, Kültür ve Turizm Uzmanı/Uzman Yardımcısı, Şube Müdürü, Folklor Araştırmacısı, Araştırmacı, Memur, İşçi vb.) personel ile Genel Müdürlük Makamından alınan izin sonrası; ayrıca İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri bünyesinde teşkil edilen İl Tespit Komisyonlarının

Üyeleri ile de gönüllülük esasına dayalı olarak toplam on beş kişi ile yarı yapılandırılmış görüşme formu eşliğinde “Yüz Yüze Görüşme Yöntemi” kullanılarak konu hakkında derinlemesine görüşülmüş ve elde edilen bilgiler kendi görüş ve önerilerimizle desteklenerek yazıya aktarılmıştır. Görüşmeler, daha sonra unutulmaması için görüşmecilerden izin alınarak ses kayıt cihazı yardımıyla kayıt altına alınmıştır. Görüşme sırasında ayrıca notlar da tutulmuştur.

Görüşmecilere daha önceden hazırlanmış soruların yöneltildiği yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi uygulanmıştır (Karasar, 2009: 120). Bu görüşme yönteminin bir avantajı, araştırmacının karanlık görünen noktalarda anında müdahale ederek konuyu aydınlatacak bilgi verme veya cevabı netleştirecek sorular sorma olanağı tanınmasıdır. (Karasar, 2009: 166; Yıldırım ve Şimşek, 2008: 123) Görüşme soruları on iki adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Ayrıca görüşme sırasında yeri geldiğinde bu sorulara ilave sorular da eklenmiştir.

Görüşmeler, Nisan-Mayıs 2016 döneminde gerçekleştirilmiştir. Her bir görüşme, en az 30 dakika, en fazla 1 saat sürmüştür. Görüşme soruları her bir görüşmeci için ortak olsa da bazı görüşmecilere görüşme sırasında sorulara veya verdikleri cevaplara bağlı olarak alt sorular da yöneltilmiştir. Görüşmeler, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünde görev yapanlarla Genel Müdürlükte; İzmir ve Ankara Kültür ve Turizm Müdürlüklerinde görev yapanlarla adı geçen il müdürlüklerinde; Yozgat Kültür ve Turizm Müdürlüğü İl Tespit Komisyonu Üyesi ile Ankara ilinde gerçekleştirilmiştir.

Görüşülen kişilerden doğru ve içten bilgilerin alınabilmesi amacıyla görüşmecilerin kimlikleri açık şekilde yazılmamış, görüşmeciler, görüşüldükleri sıraya göre G1, G2, G3,, G15 şeklinde kodlanmışlardır.

Aşağıdaki tabloda görüşmecilerin sadece unvanları ve görev yerleri verilmiştir:

SIRA NO	GÖRÜŞMECİNİN KODU	GÖRÜŞMECİNİN UNVANI	GÖREV YERİ
1	G1	Folklor Araştırmacısı	AEGM

2	G2	İl Tespit Kurulu Üyesi	İzmir İKTM
3	G3	Memur	AEGM
4	G4	Şube Müdürü	AEGM
5	G5	Şube Müdürü	AEGM
6	G6	Folklor Araştırmacısı	AEGM
7	G7	İşçi	AEGM
8	G8	Şube Müdürü	AEGM
9	G9	Araştırmacı	AEGM
10	G10	Kültür ve Turizm Uzman Yardımcısı	AEGM
11	G11	Kültür ve Turizm Uzmanı	AEGM
12	G12	Kültür ve Turizm Uzmanı	AEGM
13	G13	Daire Başkanı	AEGM
14	G14	İl Tespit Kurulu Üyesi	Ankara İKTM
15	G15	İl Tespit Kurulu Üyesi	Yozgat İKTM

Tablo 1: Görüşülen Kişilerin Listesi

Bulgular

Görüşme soruları ve görüşmecilerin sorulara verdikleri cevaplar aşağıda verilmektedir:

Soru 1- Somut olmayan kültürel miras deyince ilk aklınıza gelen kavram ya da kelime nedir?

Bu soruya görüşmeciler sırasıyla, ***Karagöz-Hacivat, halk kültürü, kültür hırsızlığı, somut olmayan her şey, halk kültürü, kültürel miras, yayın-basım-dağıtım, kültür, gelenek-görenek, yaşatılan bir miras olma özelliği, iş, can sıkıntısı, somut olan-somut olmayan, el sanatları ve kelimenin anlaşılmaz olduğu*** cevaplarını vermişlerdir.

Cevaplara bakıldığında somut olmayan kültürel miras denildiği zaman görüşmecilerin çoğunun aklına ilk olarak kültür ile ilgili şeylerin (halk kültürü, kültürel miras, kültür hırsızlığı gibi) geldiği görülmüştür. Verilen cevaplar arasında “*can sıkıntısı*”nın en ilginç cevap olduğu söylenebilir.

Soru 2- Somut olmayan kültürel miras sizce nedir, tanımlar mısınız?

Görüşmeciler bu soruya birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Cevapları tek bir başlık altında toplamak veya tek bir cümle ile açıklamak mümkün olmadığından bu soruya görüşmecilerin verdikleri cevaplar sıralanmıştır.

SOKÜM, G1'e göre *“UNESCO ve Bakanlığın protokol olarak anlaştığı bir Sözleşme kapsamında tükenmekte ya da bitme noktasında olan kültürel değerlerin kayıt altına alınarak gelecek kuşaklara aktarılması”*nı ifade etmektedir.

G2 bu soruyu, SOKÜM ve halk kültürü ayrımının çok iyi bir şekilde yapılması gerektiğini ve SOKÜM'ün temelini halk kültürünün araştırma, çalışma alanlarının oluşturduğunu ancak SOKÜM'ün işin vitrini gibi popüler bir kavram olarak cevaplamıştır.

G3, SOKÜM'ü kültürel öğelerin korunması ile ilgili yapılması düşünülen çalışmalar olarak tanımlıyor ve SOKÜM'ü geleneklerin devamı olarak düşünüyor.

G4'e göre SOKÜM, UNESCO'nun yaptığı çalışmalardan biri, farkındalığı yaratmak için yapılan bir anlaşma, ülkeler içerisindeki farkındalığı yaratmaya yaradı.

G5, SOKÜM, insanlar arasındaki ilişkidir demektedir ve sözlerini günlük yaşamdır, gelenektir diye devam ettirmektedir.

G6, bu soruda SOKÜM'ün direk tanımını yapmak yerine şu ifadelerle kavramı tanımlamaya çalışmıştır: *“Kültürel mirası, somut ve soyut olarak ayırmak komik oluyor ya da bunu tanımlama çok zor oluyor. İşin içindeyseniz bu ifadeyi biraz anlayabiliyor ve anlatabiliyorsunuz ama dışarıdan birine bunu kesinlikle tanımlayamıyorsunuz.*

Yayın şubesinde görev yapan G7 konuya tamamen kendi yaptığı iş üzerinden bakmış ve *“bu konuyla ilgili yayınlar yapıyoruz ve basıyoruz.”* ifadesi ile SOKÜM kavramını tanımlamaya çalışmıştır.

G8'e göre SOKÜM, kültürdür, halkın oluşturmuş olduğu kültürdür.

G9 SOKÜM'ü “geçmişte yaşanan şeylerin, kültürün parçası olabilen her şeyin, gelecek nesillere taşınmasını sağlamak, ona vesile olmak amacıyla yapılan çalışmalar” olarak tanımlamıştır.

G10'a göre SOKÜM'ün UNESCO'daki tanımı bellidir. G10, SOKÜM'ü yaşayan miras üzerinden açıklamak gerektiğini vurgulamıştır.

G11 de G10 gibi SOKÜM'ü Sözleşmedeki gibi tanımlamıştır.

G12, G10 ve 11 gibi SOKÜM'ün Sözleşmede zaten bir tanımı olduğunu belirtmiş ancak bu tanımın tamamen yetersiz olduğunu da sözlerine eklemiştir.

G13, SOKÜM'ü unsurlar üzerinden açıklamaya çalışmış, SOKÜM'ün ne olduğuna ilişkin tam ve net bir tanım yapmamıştır.

G14'ün SOKÜM'ün ne olduğuna ilişkin tanımı şu şekildedir: “Kaybolmaya yüz tutmuş geleneklerin yaşatılması için yapılan çalışmalardır.” Ancak görüşmecinin tanımın ardından sözlerine “Ama ortada çalışma yok. Bu konuyla ilgili neler yapılıyor bilmiyoruz. Unsurlar listeye alınıyor ama sonra ne oluyor bu unsurlara. Bu listeler ne anlam ifade ediyor. Ayrıca neden ben korumuyorum bu mirası. Bu işin bir fonksiyonu yok.” diyerek devam etmesi dikkati çekmiştir.

G15'in cevabı kısa ve özdür. “Gelenegin aktarılması...” Görüşmeci dediğinin daha iyi anlaşılabilmesi için bir de örnek vermiş ve “Örnek: Tarak. Tarak değil geleneginin aktarılması SOKÜM'dür.” demiştir.

Verilen tüm cevaplara bakıldığında ortak noktanın kaybolmaya yüz tutmuş kültürel değerler, bu değerlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması olduğu görülmektedir. SOKÜM'ün ulusal veya uluslararası boyutuyla ilgilenen Kültür ve Turizm Uzmanı/Uzman Yardımcılarının SOKÜM için kendileri bir tanım geliştirmeyip, SOKÜM'ü Sözleşmede yer aldığı şekilde tanımlamaları dikkati çekmiştir.

Soru 3- Türkçe'ye “Somut Olmayan Kültürel Miras” olarak çevrilen başlık hakkında ne düşünüyorsunuz?

Görüşmecilerin cevabında hemfikir oldukları sorulardan birisi bu soru idi. Görüşmecilerin hemen hemen hepsi (G10 dışında) başlığın anlaşılır olmadığını, kafalarda soru işareti bıraktığını, özellikle ilk söylenildiği anda söylenilen kişinin bunun ne demek olduğunu anlamadığı konusunda ortak görüş bildirmişlerdir. Ancak sorunun devamında görüşmecilere “*Peki sizce başlık ne olmalıydı, ne olabilirdi?*” diye sorulduğunda görüşmecilerden net bir cevap da alınamamıştır.

Bu konuya görüşmecilerden sadece Kültür ve Turizm Uzman Yardımcısı olan G10 değişik bir açıdan bakmış ve kavramın oturması için bu haliyle kalması gerektiğini belirtmiştir. Yeni bir başlık oluşturmanın doğru bir yaklaşım olduğunu, yeni bir terim olarak SOKÜM’ün başarılı olduğunu sözlerine eklemiştir. Görüşmeci 10 asıl sorunun başlık değil de başlığın ne çağrıştırdığının insanlara doğru şekilde benimsetilmesi gerektiğini ifade etmiş ve devlet kurumu olarak bu konuda eksikimizi görmemiz gerektiğini söylemiştir.

Konu ile ilgili taranan kaynaklarda somut olmayan kültürel miras terimine, UNESCO ve UNESCO’ya üye devletler tarafından pek çok şey önerildiği (etnoloji, antropoloji, folklor, geleneksel kültür, popüler kültür gibi) ancak bu kavramların her birinin başka ülkelerde farklı anlamlar ifade ettiği görülmüştür. Ayrıca, başlığın direk bir çeviri olduğu da unutulmaması gereken önemli bir husustur.

Soru 4- Bakanlığın SOKÜM ile ilgili çalışmalarını takip ediyor musunuz?

Görüşmecilerin çoğu (G1, G2, G4, G5, G10, G11, G12 ve G13) Bakanlığın SOKÜM ile ilgili çalışmalarını yakından takip ettiklerini söylemiştir. Bunların dışında kalan görüşmeciler ise sorumuza sırasıyla aşağıdaki cevapları vermişlerdir.

G3 “*çok fazla değil*”,

G6 “gerektiği kadar”,

G7, aynı soruya “hayır” cevabını vermiştir. Cevabının nedenini “bir senedir bu dairedeyim. SOKÜM’ün içeriğini bilmiyorum.” diye açıklamıştır.

G8, “takip etmiyoruz, edemiyoruz” diyerek farklı bir cevap vermiştir. Kendisine neden takip etmediği sorulduğunda görüşmeci, “Bu dairede çalışmamıza rağmen biz sadece SOKÜM ile ilgili şeyleri yazışmalardan görebiliyoruz, takip edemiyoruz. Mesela ben sadece evrak işi yapıyorum.” demiştir.

G9 “evet ama sadece ulusal boyutu ile” cevaplarını vermişlerdir.

Görüşme 14 ise SOKÜM ile ilgili işleri sevmediği için konuyu takip etmediğini söylemiştir.

G15, “İşi dışarıdan takip eden bir akademisyen seviyesindeyim.” demiştir.

Soruya verilen cevaplar incelendiğinde –örneğin SOKÜM daire başkanlığında çalışan kişilerin bu işle ilgili iş ve işlemleri yakından takip ettiği veya folklor araştırmacılarının ya da sadece kültür ve turizm uzman/uzman yardımcılarının takip ettiği gibi- tek bir yargıya ulaşmak mümkün olmamıştır. Bu soruya verilen cevabın daha çok bu konuya duyulan kişisel ilgi ve alaka ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Soru 5- Bakanlığın somut olmayan kültürel miras yayınları hakkında içerik ve kalite olarak düşünceleriniz nelerdir?

Görüşmecilerin, Bakanlığın SOKÜM ile ilgili yayınları hakkındaki düşünceleri de farklılık göstermektedir. Kimileri yayınları çok beğenirken, kimisi hiç beğenmemekte, kimileri yayınları yeterli görmemekte, kimileri ise yayınların dilini akademik bulmaktadır.

G1, bu konuda sadece bir yayın olduğunu, onun dışında bu konu ile ilgili bir yayın görmediğini, bu yayınlarla ilgili ne medyada ne de iletişim araçlarında bilgi olmadığını, yayın çıktığı zaman

bu yayınlardan personele dağıtılmadığını, yayınlarla ilgili personelin bilgisinin olmadığını savunmuştur.

G2, yayınların iyi ama yeterli olmadığını belirterek sözlerine “*Yayınlara hedef kitleye göre ayrılması gerek. Uzmanlar/Akademisyenlere ayrı yayınlar olmalı, ilköğ/ortaokula ayrı yayınlar olmalı*” diyerek devam etmiştir.

G3 yayınların çok açıklayıcı ve net olmadığını, yayınlarda SOKÜM ile ilgili çok detaylı ve açıklayıcı bilgiler olmadığını ifade etmiştir.

G4 yayınları gayet iyi bulmaktadır.

G5 ise yayınlar ile ilgili olarak “*Basım çok yetersiz, tanıtım/anlatım çok eksik. Çıkarılan yayınlar yetersiz. Belli bir kesime hitap eden şeyler. Tanıtıcı, okuduğunuzda anlaşılan bir şey yok. İzlenmesi gereken yollar var. Yayınlar, bilene devam gibi, bilmeyene kitap değil...*” demiştir.

G6, yayınların çoğunu bilimsel ve akademik bulmakta, yayınlarda halk dilinin kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Yayın şubesinde görev yapan G7, “*‘Gelenekten Geleceğe Türkiye’de Somut Olmayan Kültürel Miras’ kitabı çok güzel, çok beğeniliyor. ‘Yaşayan Kültür Mirasımız’ kitabı da çok beğeniliyor. Personeler bu kitaplardan dağıtılmıyor.*” demiştir.

G8, yayınların eskisi kadar verimli olmadığını, içeriklerinin ise klişe olduğunu, yayınları sadece bu konuda belli bir eğitim almış, bu konuyla ilgilenen kişilerin anlayabileceğini söylemektedir. Görüşmeci, kitapların anlatım dili ile ilgili olarak da dilinin akademik olduğunu, halka göre üst dil kullanıldığını belirtmektedir.

G9 yayınlarla ilgili olarak “*Yayınlara birebir içeriğini incelemiş değilim*” demiştir.

Yayınların dilini akademik bulan bir başka görüşmeci ise G10'dur. G10 ayrıca bu konudaki akademik yayınların da devam etmesi gerektiğini savunmaktadır. Görüşmeci ayrıca başka yayınların da olduğunu, bunların genelde tanıtıcı yayınlar olduğunu ifade etmiştir.

G11'e göre *"Gelenekten Geleceğe Türkiye'de Somut Olmayan Kültürel Miras"* kitabı sadece yapılan işleri anlatıyor. Onun dışında kitabın bir özelliği yok ama kitap gösterişli bir kitap, prestij bir kitap ama ya içi...

G12 yayınlarla ilgili olarak *"Bakanlık olarak korumaya yönelik yaptığımız tek şey farkındalığı ve görünürlüğü artırmak ve yayınlar. Tek somut çalışma yayınlar. Yayınlar yeterli mi değil."* diyerek konu ile ilgili görüşlerini dile getirmiştir.

Daire Başkanı statüsündeki G13, soruya yönetici gözüyle bakarak envanter kitabının önemli bir çalışma olduğunu, böyle bir çalışmanın bakanlık tarihinde ilk kez yapıldığını, daha önce bu tür bir çalışma yapılmadığını ve SOKÜM kitabının içerisinde ise hem unsurların, hem bilgilerin, hem de koruma eylem planlarının olduğunu belirtmiştir. Görüşmeciye kitapla ilgili bilgi hatalarının olduğu hatırlatıldığında Görüşmeci *"Yayın kurulumuz yok. Bu nedenle basılan kitaplarda hatalar olması normal"* cevabını vermiştir.

G14'ün yayınlarla ilgili soruya verdiği cevabı şu şekildedir: *"Yayınlar elimizde var ama doğrusunu söylemek gerekirse yayınları okumadım."*

G15, SOKÜM kitabı olarak *"Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası"* kitabını bildiğini çünkü bu kitap için çok uğraş verdiğini söylemiştir.

Soru 6- Karar verici organ siz olsaydınız somut olmayan kültürel miras kapsamında hangi konuda, ne tür bir yayın yapmak isterdiniz ve neden o konuyu seçerdiniz?

Görüşmeciler bu soruya da yine farklı cevaplar vermişler, kimisi de bu konuda görüş beyan etmemiştir. Görüş beyan edenlerin görüşleri ise aşağıda verilmiştir:

G3, bir SOKÜM dergisi çıkartacağını ve dergide her ay yeni bir konuya yer vereceğini, dergide SOKÜM ile ilgili bilgilerin de olacağını söylemiştir.

G4, SOKÜM ile ilgili bütün olarak bir kitap çıkarılması gerektiğini vurgulamıştır.

G6 hangi yayın olursa olsun görselinin ön planda olduğu bir yayın ve halka yönelik yayın yapmak istediğini belirtmiştir.

G7 sorumuza kısa ve öz bir şekilde “*Gerekli olan yayınlar çıkarılıyor zaten.*” diyerek cevap vermiştir.

G8, konuya “*O kadar çok unsur var ki... Türk kültürü çok geniş. Daha yerel, gerçekten unutulmaya yüz tutmuş, aktarılmayan bir unsur olmalı*” diye girmiş ve sorumuzu “*Düğün Geleneği*” olarak cevaplamıştır.

G9 bu soruya kendi yaptığı teknik iş üzerinden cevap vermiş, çok unsur olduğunu, bu unsurların internet üzerinden çok uçlu erişime açık olması gerektiğini belirtmiştir. Görüşmeci bunu bir örnekle de açıklamış ve “*Örneğin Âşıklık Geleneği nerelerde var? Ben hem bunu görmeliyim hem de Erzurum ilini seçtiğimde Erzurum ilinde neler var? Onu da görmeliyim.*” diyerek konuya açıklık getirmiştir.

G10 soruya “*Açıkçası biz bunu neden UNESCO’ya kabul ettirmiyoruz diyeceğimiz pek çok SOKÜM unsurumuz var.*” şeklinde cevap vermiştir.

“*Geleneksel Sohbet Toplantıları*” G11’in yapmak istediği yayının ana unsurudur.

G13 konuya yine Daire Başkanı olarak yönetici gözüyle bakmış ve soruya “*Envanter Kitabı*” olarak cevap vermiştir.

G14 mutfakla ilgili bir yayın yapmak istediğini belirtmiştir.

G15, özelden ziyade konuya daha genel bakmış ve önce il il envanter kitapları yapılması gerektiğini, illerde çok şeyin olduğunu, öncelikli olarak bunların tespit edilip, kitap haline getirilmesi gerektiğini söylemiş ve bu unsurları ön plana çıkaralım, tanıtalım diye de eklemiştir.

Soru 7- Somut olmayan kültürel miras ile ilgili hangi birim/kurumlarla ne tür yazışmalar yapılmaktadır?

Cevaplarda adı geçen birim ve kurumlar genelde aynı kurumlardır. Bakanlık içi birimlerin başında Halk Kültürü Bilgi Yönetimi Dairesi Başkanlığı, Stratejik Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı ile İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri gelmekte; Bakanlık dışı birimlerin başında ise UTMK, Dışişleri Bakanlığı, üniversiteler, STK'lar, MEB, TRT, Mahalli İdareler/Yerel Yönetimler gelmektedir.

Soru 8- Sizce, somut olmayan kültürel miras, İl Müdürlüklerinin neresinde veya İl Müdürlükleri somut olmayan kültürel mirasın neresindedir?

Bu soruya İl Müdürlüklerinde görev yapan görüşmeciler de dâhil olmak üzere tüm görüşmeciler hemen hemen aynı cevapları vermişlerdir. İl Müdürlüklerinin SOKÜM'ün ne olduğu ile ilgili bilgilerinin olmadığı, eskiden bu konuda bölgesel toplantıların yapıp İl Müdürlüklerinin bu konu hakkında bilgilendirildikleri ancak toplantıların son yıllarda yapılmadığı gibi konular görüşmecilerin cevaplarının ana maddelerini oluşturmaktadır.

G1 soruya şu şekilde cevap vermiştir: “İl Müdürlüklerinde bu iş idarecinin SOKÜM’e bakış açısı, Folklor Araştırmacısının kendi özverisi ve ekonomik yeterliliklerle yürüyor.”G1’e “İllerde SOKÜM ile ilgili işleri genelde kim yürütüyor?” sorusu sorulmuş ve cevap olarak “Taşrada bu işler İl Müdürünün inisiyatifıyla Folklor Araştırmacıları tarafından yürütülüyor, kimi zaman da üniversitelerden destek alınıyor”

İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünde görev yapan G2, Bakanlığın bir anlamda İl Müdürlüklerine o konuyu/unsuru dayattığını iddia etmiştir. Görüşmeci sözlerini “Kurumlara hizmet ediliyor.” diyerek bitirmiştir.

Görüşme 3 bu konu ile ilgilenmediğini ancak il müdürlüklerinde çalışan arkadaşlara çok fazla araştırma görevi verilmediği için, daha çok bürokrasiyle uğraştırıldıkları için SOKÜM konusu ile ilgilenmek zorunda bırakıldıklarını düşünüyor.

Şube Müdürü olan, uzun yıllar SOKÜM ile ilgili işlerin bizzat içerisinde görev alan ve geçtiğimiz yıllarda il müdürlükleri için yapılan bölgesel bilgilendirme toplantılarına da katılan G4 ısrarla illerde bilgilendirme toplantılarının yapılması gerektiğini vurgulamakta, bilinçlendirme çalışmalarının yapılması gerektiğinin önemini vurgulamaktadır. Görüşmeci bir öz eleştiri yaparak Bakanlığın bu konuyu ihmal ettiğini belirtmiş ve bu konuda mutlaka çalıştaylar, seminerler ve bölgesel toplantılar yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

G4 gibi Şube Müdürü olan ve uzun yıllar SOKÜM ile ilgili işlerde çalışan G5’e göre İl Müdürlüklerinde konu kavranmadığı için sorun var. Birden bire tepeden bu iş olmuyor. İl Müdürlükleri bu işi bilmiyor. Başta bilen birileri olmalı.

Daha önce birden fazla İl Müdürlüğünde görev yapan G6, sorumuza şu şekilde cevap vermiştir: *“İl Müdürlükleri bu konuda çok yetersiz. Bu konu şu an sadece resmi yazışmalardan öğrenilen bir şey. Bir dönem illerde SOKÜM toplantıları yapıldı, hatta şimdi SOKÜM kurulları var. Bunlar hep sonradan oluşturuldu. İller bu konuda yavan. Bir dönem illerde bölge toplantıları yapılıyordu. Bilgilendirme toplantıları son yıllarda yapılmıyor. Toplantıların sürekliliği yok. Kadrolar değişti, o işle ilgilenen kişiler değişti. Yeni kişiler bu işi sadece resmi yazışmalardan gördü. İl Müdürlüğü tek işim bu değil diyebilir.”*

G7, İl Müdürlükleri ile ilişkiye ne yazı ne de telefonla hiç denk gelmediğini, daha doğrusu SOKÜM konusu ile ilgili 1,5 yıldır hiçbir şey yapılmadığını, bunun nedeninin de yeni yönetime yani direk genel müdüre bağlı olduğu iddia etmektedir.

G8'e göre ise İl Müdürü zaten SOKÜM konusunu bilemez. Her ilde zaten Folklor Araştırmacısı yok. Folklor Araştırmacısı olan illerde bu konu daha fazla biliniyor. Ulusal envantere unsur gönderiyorlar. İllerde denetimi sağlayan İl Komisyonları (İl Tespit Kurulları) var.

G9, SOKÜM konusunda idarecilerin bu konuya bakış açısının çok önemli olduğunu vurgulamıştır.

G10, İl Müdürlükleri ile ilişkiler konusunda diğer görüşmecilere göre daha olumlu düşünmektedir. Görüşmeci İl Müdürlükleri ile ilişkiler konusunda *“İl Müdürlükleri ile yazışmalar var. Örneğin Lavaş dosyası için Erzurum, Sivas, Konya ve Bolu İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinden bilgi istendi. Çok yardımcı oldular bize. İl Müdürlükleri ile ilişkiler sıkı sıkıya devam ediyor. İllerdeki İl Tespit Komisyonları, müstakil gruplar. O ilde yaşatılan kültürel miras unsurlarının tespit edilmesini ve bize bildirilmesini sağlıyorlar.”*

G11, illerde daha önce yapılan ancak şu anda yapılmayan bölgesel bilgilendirme toplantılarının önemini vurgulayarak sözlerine başlamıştır. Görüşmeci bizlere, kendisinin de içinde olduğu ilk toplantının Kars'ta yapıldığı, bu toplantılara o ilin İl Tespit Kurulu üyelerinin davet edildiği, bu toplantılarda SOKÜM ile ilgili bilgilerin anlatıldığı, bilgi paylaşımı yapıldığı, il envanterlerinin nasıl yapılacağına ilişkin işin üretilmeye çalışıldığı, bilgi yüklemesi yapıldığı gibi bilgiler vermiştir.

G12 de diğer pek çok görüşmeci gibi illerde yapılan bilgilendirme toplantılarının iller için çok faydası olduğunu vurgulayarak sorumuza cevap vermiştir. Görüşmeci ayrıca, bu toplantıların devam edeceği bilgisini vermiştir. Görüşmeci sözlerini *“İl Müdürlükleri konuyu bilmiyorlar, neyin ne olduğunu bilmiyorlar. Ya Folklor Araştırmacımız yok, öyle diyorlar ya da Folklor*

Araştırmacısı olanlar onları SOKÜM konusunda nasıl kullanacaklarını bilmiyorlar.” diyerek tamamlamıştır.

G12, illerin bu konuda kötü olduğunu, yazışma evraklarında sürekli hata olduğunu, evrakların illere sürekli gelip gittiğini, şu anda bilgilendirme toplantılarının olmadığını ama olması gerektiğini söylemiştir.

Ankara İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünde görev yapan ve İl Tespit Komisyonu üyesi olan G14 ise sorumuzu *“Ulusal Envantere alınacak unsurlara İl Tespit Komisyonu karar veriyor. Komisyon hemen hemen her ay toplanıyor. Komisyona İl Müdürü başkanlık ediyor. Başkan yardımcısı ise İl Müdür Yardımcısı. Komisyonda ayrıca 5 Folklor Araştırmacısı, ilgili şube müdürü, Gazi, Ankara ve Hacettepe Üniversitelerinden temsilciler var. İl Tespit Komisyonunda karar verilen unsur için Valilikten onay alınıyor. En son Geleneksel Kadın Kıyafetleri dosyasını hazırladık.”* şeklinde cevaplamıştır.

Bir başka İl Müdürlüğünde (Yozgat) İl Tespit Komisyonu üyesi olan G15’e göre ise İl Müdürlükleri için SOKÜM iş yükü demek, gereksiz bir iş yükü demek. İl müdürlükleri işi bilmiyorlar ve öğrenmekte istemiyorlar. Ayrıca il müdürlüklerine liyakatsiz atamalar var. İşin başına liyakatsiz atanan birinin gelmesi demek O kişi işi bilmediği için veya o işle ilgilenmediği için işin düzgün yürümemesi demek...

Tüm görüşmecilerin cevaplarından ortaya çıkarılan sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

- İl Müdürlüklerinin somut olmayan kültürel mirasın ne olduğunu bilmediklerini,
- İl Müdürlüklerindeki kadroların –özellikle de yönetici kadrosunun- çok sık değiştiği/değiştirildiği,
- Her ilde folklor araştırmacısı olmadığı, olan illerde somut olmayan kültürel mirasla ilgili genelde folklor araştırmacılarının ilgilendiği,

- Folklor araştırmacısı olmayan illerde somut olmayan kültürel miras konusunun hemen hemen hiç bilinmediği, konuyla ilgilenilmediği, gelen yazışmaların işlem yapılmadan dosyasına kaldırıldığı,
- Daha nceki yıllarda illerde yapılan somut olmayan kültürel miras bilgilendirme toplantıları veya eğitimlerinin iller açısından çok faydalı olduğu,
- İl Müdürlüklerinde somut olmayan kültürel miras konusunun il müdürünün bu konuya bakış açısı ile ilgili olduğudur.

Soru 9- Uzmanlar Komisyonunda kimler olduğunu biliyor musunuz? Uzmanlar Komisyonunda kimler olmalı?

Bilindiği üzere danışma organı niteliğinde olan bu Komisyonun başlıca görevi, illerden gelen veriler doğrultusunda Türkiye Ulusal Envanterine alınacak unsurlara ve bu unsurlardan uluslararası boyutta dosyası hazırlanacak olan unsur/unsurlara karar vermektir.

Görüşmecilere ncelikle “*Uzmanlar Komisyonun kimler olduğunu biliyor musunuz?*” sorusu, devamında ise ikinci bir soru olarak “*Uzmanlar Komisyonunun kimlerden oluşması gerektiğini düşünüyorsunuz?*” diye sorulmuştur.

Görüşmecilerin genel olarak Uzmanlar Komisyonunda kimlerin olduğunu bilmedikleri gözlemlenmiştir. Komisyonda kimlerin olduğunun sayılması istendiğinde ise genelde komisyonun ilk yeleri olan, diğer bir deyişle bu alanda adı sıklıkla geçen kişiler (Prof. Dr. M. Öcal OğUZ, Prof. Dr. M. Muhtar KUTLU, Prof. Dr. Metin EKİCİ gibi) sayılmıştır.

Bu da ilgili daire başkanlığında çalışan kişilerin bile uzmanlar komisyonunda kimlerin olduğunu bilmediklerini göstermektedir.

Görüşmeciler Uzmanlar Komisyonunda kimler olmalı sorusuna ise şu cevapları vermişlerdir:

- Folklor Araştırmacıları,

- STK temsilcileri,
- Akademisyenler,
- UTMK'dan yetkililer,
- Daha fazla sayıda Kültür ve Turizm Uzmanları/Uzman Yardımcıları,
- SOKÜM'le ilgilenen diğ r kurumlardan temsilciler,
- Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcılarıdır.

Soru 10- Bakanlık somut olmayan kültürel miras ile ilgili görevleri tam olarak yerine getirebiliyor mu?

Görüşmecilere sorulan yukarıdaki soruya görüşmecilerin hepsi ya olumsuz ya da olumsuza yakın görüş bildirmişlerdir. G10 sorumuza diğ r görüşmecilere göre daha ılımlı bir cevap vermiştir. G10'a göre, Bakanlık SOKÜM ile ilgili kendisine hem 4848 sayılı Teşkilat Kanunu hem de Sözleşme ile verilen işleri azami seviyede yerine getirmektedir.

Soru 11- Somut olmayan kültürel mirasın geleceğini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu konuda görüşmecilerin çoğunun ortak fikri Bakanlığın, SOKÜM ile ilgili işlerini bu günden sonra da rutin bir iş olarak devam ettireceğine yöneliktir. Görüşmeciler arasında SOKÜM' n ilerleyen zamanlarda daha popüler bir konu olacağını düşünenler de bulunmaktadır.

Soru 12- Karar verici organ siz olsaydınız hangi unsuru uluslararası boyuta taşımak isterdiniz ve neden?

Bazı görüşmecilere görüşme bütünlüğü gereği bu soru sorulamamıştır. Bazıları ise halk kültürünü bir bütün gördüğü için bu soruya tek bir unsurla cevap veremeyeceklerini belirtmişlerdir. Soruya cevap veren görüşmecilerin cevapları şöyledir:

G6, “ ocuklara yönelik bir unsuru ilan etmek isterdim. Geleneksel  ocuk Oyunları”

G7, “Bence bilinmeyen bir şeyler olmalı. İlan edilenler hep bilinen şeyler.”

G10, “Aşure Geleneği”

G11, “Hem kültürel çeşitlilik hem de Türkiye’yi temsil eden bir şey olsun isterdim. Aşure Geleneği. Çünkü Aşure, birleştirici, birliktelik unsuru. Çok manalı. İçinde her şey var. Sözleşmenin önemini çok daha iyi anlatacak, taşıyacak bir konu.”

G12, “Sarıkeçililer Yörüklerinin Yayla Göçleri. Nedeni ise 2 tane: Birincisi Sarıkeçili Yörüklerinin acil koruma gerektiren bir yaşam tarzı var, ikincisi ise unsur çok yere (MEB, Orman Bakanlığı, el sanatları, planlama gibi) dokunuyor. Tam SOKÜM olacak bir unsur”

G14, “Düğün Geleneği. Örnek, İç Anadolu’da bir düğün olabilir. Nedeni, çünkü içerisinde çok şey (yemek, kıyafet, türkü, birlik beraberlik gibi) var.”

G15’e göre bu soru yabancılara sorulmalı. Çünkü biz zaten bu kültürü yaşıyoruz, bu kültürün içindeyiz. Ya da soru şöyle sorulmalı: “Bir yabancıya neyi öğrettirdin?” Bu soru önemli. Cevabı zaten kültür unsuru oluyor bu sorunun.

Sonuç

Ülkemizde halk kültürü ile ilgili çalışmaların 1950’li yıllardan itibaren Kültür Bakanlığı başta olmak üzere, üniversiteler, vakıflar, dernekler, yerel idareler, STK’lar gibi kurum/kuruluşlar tarafından yürütüldüğü söylenebilir. Somut olmayan ve kaybolmaya yüz tutmuş kültürel değerleri “koruma” perspektifi adı altında odağına alan SOKÜM sözleşmesi ile bu konu özellikle bu konuda çalışan akademisyen, araştırmacı, öğrenci, uzman, vb. dikkatini bu konuya toplamıştır. Sözleşmenin kabulünden sonra (2006) aradan geçen on yıl boyunca SOKÜM konusu, icracı kurum Kültür ve Turizm Bakanlığı, üniversiteler –özellikle Gazi Üniversitesi- ve UTMK tarafından popülerliğini korumuş olsa da SOKÜM’ün literatür anlamında hak ettiği yerde olduğu düşünülmemektedir. SOKÜM, ilgili Bakanlık, Gazi Üniversitesi ve UTMK tarafından çıkarılan kitap veya Milli Folklor dergisi başta olmak üzere

bazı dergilerde yayımlanan birkaç makale ve bazı sempozyum/kongre/konferans veya seminerlerde sunulan bildiri veya az sayıdaki uzmanlık/lisansüstü tezleri dışında kendisine yeteri kadar çalışma alanı bulamamaktadır.

Daha önce SOKÜM üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında konuya KTB penceresinden hiç bakılmadığından çalışmanın bu konuda bir ilk olduğu söylenebilir. On yılın (2006-2016) belgesi niteliğinde olacağı düşünülen bu çalışmanın, konu üzerinde çalışan ve/veya konuya ilgi duyan pek çok kişiye referans olacağı düşünülmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünde görev yapan personelin perspektifinden somut olmayan kültürel mirasa bakılan bu çalışmada öne çıkan başlıklara aşağıda değinilmiştir:

Görüşmeciler, SOKÜM denildiği zaman akıllarına ilk gelen kelime ve kavrama genel olarak “kültür” kelimesi ekseninde cevaplar vermişlerdir.

Görüşmecilerin hemen hemen hepsi dilimize somut olmayan kültürel miras olarak çevrilen SOKÜM başlığının uygun olmadığı konusunda hemfikirdir.

Görüşmecilerin bazıları Somut Olmayan Türk Kültür Mirası Dairesi Başkanlığında çalışıyor olsalar bile SOKÜM’le ilgili işleri takip etmediklerini veya bir takım gerekçelerle takip edemediklerini ifade etmişlerdir.

Görüşmeciler SOKÜM yayınları ile ilgili de farklı düşüncelere sahip olmakla birlikte yayınların yetersizliği konusunda aynı düşünmektedir.

SOKÜM konusunda yazışma ve işbirliği yapılan kurum/kuruluşlar görüşmeciler için genelde aynı kurum/kuruluşlardır. Her bir görüşmeci bu soruya kendi yaptığı iş çerçevesinde cevap vermiştir.

Ankara, Yozgat ve İzmir İl Müdürlüklerinde görev yapan İl Tespit Komisyonu Üyeleri de dâhil İl Müdürlükleri ve SOKÜM ilişkisine tüm görüşmeciler aynı cevabı vermişlerdir. İl

Müdürlüklerinin SOKÜM konusunda bilgi sahibi olmadıklarını, daha önceden bu konu ile ilgili bölgesel bilgilendirme toplantıları yapıldığını ancak artık bu toplantıların yapılmadığını, başta yönetici kademesi olmak üzere idarecilerin çok sık değiştiğini, çoğu ilde bu işle ilgilenen Folklor Araştırmacısı olmadığını, özellikle yeni göreve başlayan personel için SOKÜM'ün sadece yazışmalardan ibaret olduğunu, sayılan bu nedenlerle İl Müdürlüklerinin SOKÜM ile ilgili iş ve işlemlerin sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için acilen bilgilendirilmesi gerektiği görüşmeciler tarafından ısrarla vurgulanmaktadır.

Görüşmeciler, Bakanlığın SOKÜM ile ilgili işleri tam olarak yerine getiremediğini düşünmektedirler.

Görüşmecilerin çoğunun konuya “*turizm*” vurgusu yaptığı dikkati çekmektedir. Turizm çoğu kişi tarafından kültürü zedeleyen, yozlaştıran bir tehlike olarak görülse de görüşmeciler SOKÜM unsurlarının özüne uygun şekilde turizmde kullanılmasını doğru bulmaktadırlar.

Görüşmecilerden özellikle bu konunun bizzat içinde çalışanlar SOKÜM ile ilgili bir alt mevzuat (SOKÜM'le ilgili Sözleşme dışında bir kanun, yönetmelik veya bir yönerge) olmadığından bahsetmektedirler. İşlerin, Sözleşme ve Uygulama Kılavuzları ile yürütüldüğünü, alt mevzuat çalışmalarının yapıldığını ancak tamamlanamadığını, en kısa zamanda tamamlanması gerektiğini ifade etmektedirler.

Son yıllarda önemleri ve popülerlikleri artan STK'ların SOKÜM için de çok önemli oldukları çoğu görüşmeci tarafından dile getirilmiştir. Görüşmeciler, şu an halk kültürü alanında akredite olmuş 6 STK'dan bahsetmekte ve SOKÜM konusunda bu STK'lardan destek alınması gerektiğinin yararlı olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Bakanlığın SOKÜM unsurlarını tanıtmadaki yetersizliği çoğu görüşmecinin dikkatini çekmektedir. Görüşmeciler bu nedenle, yazılı ve görsel medyada bu konuya özellikle önem verilmesini gerektiğini sözlerine eklemişlerdir.

Görüşmeciler aslında kültürle ilgili her türlü konunun MEB ile yapılacak olan protokoller ile ilköğretim seviyesinden itibaren bu alanla ilgili derslerin zorunlu olarak okutulması gerektiğini doğru bulmaktadırlar.

Birden fazla görüşmecinin SOKÜM konusundaki ortak fikirlerinden birisi de SOKÜM ile ilgili iş ve işlemlerin yürütülebilmesi için enstitüleşmesi veya araştırma merkezi haline dönüştürülmesi gerektiğidir. SOKÜM Enstitüsü/Araştırma Merkezi adıyla kurulabilecek bu kuruluşun üst kurum olarak yine Bakanlığa bağlı ve özel bütçeli bir kurum olması gerektiğini ifade etmektedirler. Görüşmeciler, bu sayede SOKÜM'ün daha işlevsel şekilde yürüyeceğini düşünmektedirler.

SOKÜM ile ilgili belirtilmesi gereken bir hususta Genel Müdürlük tarafından önemsendiği her fırsatta dile getirilen bu konu ile ilgili yayınların ve bilimsel toplantıların (seminer, sempozyum, kongre gibi) düzenli olarak yapılmadığıdır.

Aslında belki de üzerinde durulması gereken en önemli nokta görüşmecilerin, Bakanlığın SOKÜM unsurlarını korumak adına hiçbir şey yapmadığını belirtmiş olmalarıdır. Çünkü SOKÜM Sözleşmesinin temeli “koruma” perspektifine dayanmaktadır.

Sonuç olarak çalışmamız göstermiştir ki, SOKÜM, ilgili Genel Müdürlükte o birim dışında çalışanlar tarafından bilinen bir konu değildir. Bu konu öncelikle o Genel Müdürlükte görev yapanlara anlatılmalıdır. Ayrıca ilgili Genel Müdürlükte çalışanların bile bilmediği bir konuyu halkın bilmemesi son derece doğaldır. Bu konuyu sadece konu üzerinde çalışan kişilerin bildiği açıktır. SOKÜM konusu üzerine yapılan her bir çalışma, konunun farkındalığı açısından önemli birer kaynak olacaktır.

Kaynakça

<http://aregem.kulturturizm.gov.tr> (Erişim Tarihi: 10 Şubat 2019)

<https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf> (Erişim Tarihi: Şubat 2019)

Karasar, Niyazi (2009), Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2011), “Türkiye Somut Olmayan Kültürel Miras Çalışmaları”,
Ankara: Hazar Reklam.

Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek (2008), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara:
Seçkin Yayıncılık.